

Nói Võ Quố ng – nhà văn chuyên viồ t cho thiồ u nhi, trồ c hồ t, là nói đầ n tác giồ cầ a Quê nồ i (1973) và Tồ ng sáng (1978) - hai tồ p trong cùng mồ t bồ sách theo tôi thuồ c loồ i hay nhồ t trong vồ n văn thiồ u nhi Viồ t Nam thồ kồ XX.

Vồ i *Quê nồ i* và *Tồ ng sáng*, Võ Quố ng đầ n ta vào sinh hoồ t cầ a mồ t làng quê có tên là Hòa Phồ c, ven sông Thu Bồ n, giồ a nhồ ng ngày sôi nồ i trong và sau Tháng Tám - 1945. Đầ m thồ m trong mồ t tình yêu, mồ t nồ i niồ m nhồ thồ ng vồ a vồ i vồ i, vồ a sâu thồ m, truyồ n cầ a Võ Quố ng đầ ng nhồ không chú ý, hay nói đúng hồ n, không nhồ m loồ m đầ ng cái loồ , cái riêng trong đầ uồ n cầ a tồ ng vùng. Hòa Phồ c là quê cầ a tác giồ , cầ a mồ t ngồ i con vùng quê Ngũ Hành Sồ n, sông Thu Bồ n, Cầ a Hàn, Cầ a Đồ i... nhồ ng cũng là cầ a anh, cầ a tôi, cầ a tồ t cồ . Nghe chuyồ n Hòa Phồ c cầ a tác giồ cũng nhồ là nghe kồ vồ quê hồ ng cầ a chính mình. Rồ ràng khi Võ Quố ng viồ t “hồ t mình” trong mồ t tình yêu “quê nồ i” thì cũng là khi Võ Quố ng đã gồ p tồ t cồ chúng ta - nhồ ng ngồ i hồ n ai cũng khao khát mồ t tình yêu quê. Và tình yêu quê hồ ng, nhồ xồ a nay vồ n vồ y là mồ t tình yêu không biên giồ i. Yêu quê mình và đầ ng thồ i yêu quê bồ n. Yêu nồ i mình sinh ra và yêu nồ i mình ghé đầ n. Rồ i chính do sồ hòa nhồ p, sồ đầ i trao, sồ bồ sung đồ mà biồ t nâng tình yêu quê hồ ng cồ thồ lên tình yêu Tồ quồ c.

Nhồ ng trang Võ Quố ng chan chồ a mồ t tình yêu quê, và cùng là chan chồ a mồ t tình yêu Tồ quồ c. Nồ u nói có mồ t hàm loồ ng trồ tình và mồ t chồ t thồ nồ ng đầ mồ Võ Quố ng thì theo tôi chính là đầ c khồ i lên tồ đồ.

Hai nhân vồ t chính đi suồ t *Quê nồ i*, *Tồ ng sáng*, tham gia vào tồ t cồ các sồ cồ , gồ n nồ i các mồ ng khồ i hành đầ ng - đồ là hai cồ u bé có tên Cồ c và Cồ Lao. Cồ hai đầ ng nhồ có hao hao hình bóng tác giồ . Giá trồ loồ n cầ a bồ truyồ n mà Võ Quố ng đã đầ n hồ t mồ i tâm loồ c, cùng kồ niồ m cồ mồ t thồ i trồ sồ ng hồ t mình vồ i quê hồ ng, khao khát đầ n vồ i cách mồ ng, chính là sồ sồ ng cầ a hai nhân vồ t này. Trong hìnhồ nh Cồ c và Cồ Lao có sồ hiồ n diồ n, sồ hoá thân, sồ sồ ng đầ ng trồ loồ i cầ a tồ t cồ tuồ i thồ chúng ta, mồ i ngồ i có thồ có mồ t khuôn mồ t riêng không giồ ng nhau; nhồ ng ai loồ i chồ ng có ít nhiồ u cái ngồ nghĩnhồ y, cái tinh nghồ chồ y, cái ham say chồ i đùaồ y, cái khôn ranh hoồ c vồ ng đầ iồ y. Ai trong chúng ta loồ i chồ ng có mồ t tuồ i thồ tuy thiồ u nghèo hoồ c no đầ vồ vồ t chồ t và tinh thồ n có khác nhau, nhồ ng đầ u có cùng mồ t khao khát muồ n làm viồ c tồ t, muồ n đầ c khồ ng đầ nh vồ nhân cách, muồ n vồ n lên nhồ ng viồ c quá sồ c mình, muồ n nhanh chóng thành ngồ i loồ n, muồ n đầ c giao nhồ ng viồ c quan trồ ng...ồ Cồ c và Cồ Lao quồ Võ Quố ng đã phát hiồ n đầ c mồ t cái gì thồ t nghiêm trang và hồ trồ ng, và cũng thồ t là đầ n hình cho cồ mồ t thồ hồ trồ thồ , trong cái vồ riêng ngồ nghĩnhồ , không loồ p loồ i cầ a nó.

Tồ sồ sồ ng cầ a hai nhân vồ t trong cồ nh quan mồ t miồ n quê khó quên đầ cồ y, tôi muồ n xồ pồ *uê nồ i*

và

Tồ ng sáng

cầ a Võ Quố ng vào trong mồ t văn mồ ch vồ i

Những ngày thi u
của Nguyễn Hữu,
Gió đưa mùa
và
Hai đứa trẻ
của Thạch Lam,
Quê mẹ
của Thanh Tịnh,
Chân trời cũ
của Hoàng Dznh,
Mặt đám cưới
và
Chuyến ngò i hàng xóm
của Nam Cao,
Sống nhờ
của Minh Phú T, và
Cười
của Tô Hoài...

Bách sách viết về mặt thi học trò thi có thêm mặt ngày khai sinh nhà là Cách mạng tháng Tám.

VÕ QUANG
Quê
Nhà



Rõ ràng với Quê nhà, Tiếng sáng Võ Quang đã bổ sung thêm vào danh mục bộ tàng văn chương hiện đại mặt cái tên riêng là Hoà Phức. Nếu không có Võ Quang, hoặc nhà Võ Quang không có Quê nhà và Tiếng sáng thì Hoà Phức sẽ nằm vào trong trăm ngàn tên thôn làng khác biệt của đâu. Đã có mặt thôn Vũ D, mặt làng Thiến Vũ trong thôn Hàn Mộc T, Nguyễn Bính; có mặt làng Đông Xá hoặc Vũ Đai trong văn Ngô Tất T, Nam Cao... Bây giờ có thêm mặt Hoà Phức, như mặt tên chung gọi bao tò mò và ngông vng

cho lầ p lầ p các thầ hầ trầ , vầ mầ t miầ n quầ - quầ cầ a tuầ i thầ , quầ cầ a cách mầ ng.

Là tác giầ cầ a mầ t bầ truyầ n nầ i tiầ ng, Võ Quố ng còn là nhà thầ , vầ i nhiầ u bài thầ hay cho lầ a tuầ i nhầ .

Thầ Võ Quố ng là thầ giầ i cầ a con trầ và thầ giầ i cầ a hoa cầ , loài vầ t, qua cách nhìn con trầ .

Mầ t thầ giầ i vui ngầ , cái vui lao đầ ng, nầ y nầ , sinh sôi.

Anh đom đóm, mầ t đầ m sáng, mầ t sinh thầ phát sáng nhầ nhoi, đầ đầ chuyên cầ n “lên đầ đi gác”. Anh đi suầ t đầ , cho đầ n khi gà gáy sáng mầ i “tầ t đầ lầ ng” “lui vầ nghầ ”.

Chầ chầ i tre cầ n mầ n quét đầ n khiầ n cho “nhà mát sáng, cầ trong ngoài, gió khoan thai, bay vào cầ a”.

Con bê lông vàng “đi qua vầ n ã t, nhìn sau nhìn trầ c, đi qua vầ n cà, đi vào đi ra, đi tìm mầ nó”. Bê “không thầ y mầ ” mà “thầ y cái hoa nầ ”.

Nó bầ c lầ i gầ n

Nó đầ ng tầ n ngầ n

Mũi kầ , hít hít

Tuầ i trầ chóng quên, và lầ i ham vui.

Gà mái hoa bắ ng nhiên trái chắ ng, đắ i nắ t. Hoá ra nó đang đi tìm ổ . Khi đã có ổ nó nắ m yên đắ ổ p. Nó mang ổ i niắ m vui cho cầ nhà.

Ai đó? Mắ i vào. Mắ t hoắ t cầ nh thắ t vui, nhắ ng “nhân vắ t” ổ đây nhắ Thố , Nai, Vắ c, Gió chắ a hắ quen nhau mà đắ y lòng hiắ u khách.

Biắ t bao thố hắ ông bà nắ i ngoắ i, tắ ng ngắ i bên cháu trắ c nhắ ng trang tranh truyắ n*Mắ i vào đắ* cùng nhắ n điắ n mắ y vắ khách ổ sau ba tiắ ng gắ cầ a:

Cầ c, dầ c, dầ c

Thố giắ i thiên nhiên trong *Ai dắ y sắ m*, mắ t buắ i sắ m vắ i vắ ng đông và đắ t trắ i, thắ t rắ ng rắ , tinh khô.

Mắ t mùa xuân vắ i “hoa cắ i li ti, đắ m vàng óng ánh, hoa mùi tím tím, nõn nuắ t hoa bắ u, hoa ổ t trắ ng phau, xanh ổ hoa đắ ”.

Mắ t mắ m non “mắ t lim dim” “nhìn qua kắ lá”, thắ y thố giắ i chung quanh vắ n còn chìm trong yên ổ ng.

Chắ t mắ t tắ ng chim kêu

Chíp chiu chiu, xuân đắ n!

Tiắ ng chim nhắ đánh thắ c cầ đắ t trắ i và trắ nh trắ ng thông báo cuắ c chuyắ n mùa.

Thố Võ Quố ng luôn hàm chầ a mắ t cái gì đầ t biế n trong bầ ng tồ nh, nồ y nồ , sinh sôi.

Võ Quố ng yêu hầ n nhiên và thồ m thiế t thồ giồ i hoa cầ và loài vồ t quanh ta. Ông thồ i vào chúng sồ sồ ng vui và làm cho các em cùng chúng ta vui cái vui cầ a sồ sồ ng bình thồ ã ng. Cầ nhồ vồ y ông góp phầ n làm giàu đầ i sồ ng tinh thồ n cầ a con ngồ ã i, bắ t đầ u tồ tuồ i thồ ; và giúp cho con ngồ ã i kéo dài sồ tồ i tồ n cầ a tuồ i thồ . Thố Võ Quố ng ít nói đầ u gì cao xa, to tát, trồ u tồ ã ng. Ông chồ nói nhồ ng chuyế n nhồ nhồ , bình thồ ã ng, vồ i giồ ng khiêm nhồ ã ng, nhiồ u khi vui hóm, ngồ nghĩnh. Nhồ ng mầ c dù vồ y, hay chính vì vồ y, thồ ông lầ i rắ t giàu ý vồ giáo đầ c. Đó là chồ , theo tôi thồ t sồ là thành đầ t trong thồ cho lầ a tuồ i thồ cầ a Võ Quố ng.

Ý kiế n cầ a Võ Quố ng sau đây vồ thồ cho thiế u nhi cũng hoàn toàn phù hầ p vồ i thồ ông: "... vồ i nhồ ng mầ nh vồ i thông thồ ã ng nhà thồ có nhiồ m vồ phồ i may thành nhồ ng bầ c thồ m đầ y đầ màu sồ c sinh đầ ng và tồ i vui. Keo vồ t có mắ t là vì nhồ ng hầ n chồ đó. Và trong keo vồ t đó, ngồ ã i làm thồ có cầ m giác không phồ i cầ đầ c hầ t sồ c ra, mà có lúc phồ i cầ sồ c giồ m sồ c đi, làm nhồ lầ i, cầ cho thồ trồ ra và rồ hầ t nhồ ng hiồ u biế t cầ ng kồ nh".

Gầ n bó vồ i tuồ i thồ , Võ Quố ng cũng đã dành hầ t tâm hầ n và tài năng cho nhồ ng thiên đầ ng thoồ i nhồ nhồ n và xinh xồ n, hầ n nhiên và đầ m đầ sồ sồ ng vui, làm gầ n bó đầ c nhu cầ u ham hiồ u biế t và hồ ã ng vồ đầ u thiế n cầ a các lầ a tuồ i trồ .

Sau *Dồ mề n phiề u lầ u ký* cầ a Tô Hoài, chúng ta thồ t sồ đầ c hồ ã ng mắ t niồ m vui trồ thồ mà không hồ i hầ t hoồ c khiề n cầ ã ng trong mầ i truyề n cầ a Võ Quố ng.

Đồ là chuyế n cầ a Rùa muồ n đi đây đi đó, nhồ ng lầ i ngồ i đi, chồ ng phồ i vì bầ c chồ m mà vì lầ i biế ng, nên tìm cách bám vào vồ ngầ a, và thồ tồ t là phồ i vắ ng xuồ ng đầ ã ng, nhồ mắ t tai nồ n giao thông vồ i các mầ nh vồ trên lầ ng.

Đồ là câu hồ i và lầ i giồ i vì sao lầ ng lầ Hồ lầ i có vồ n.

Đồ là chuyế n vì sao mắ t Giồ c lầ i đầ hoe, Cút Lồ i luôn luôn chui lầ i, và Vồ ã n lầ i có tiồ ng hú buồ n?

Toàn bầ thố giố i đầ ng thoố i cầ a Võ Quố ng chầ a đầ ng mầ t triố t lý sầ ng, mầ t kinh nghiể m sầ ng thầ t hầ n nhiề mà sâu xa. Đầ c đầ ng thoố i cầ a Võ Quố ng ta nhầ càng đầ c chầ ng minh khầ năng tung hoành cầ a tầ ng tầ ng - đầ u mà chính tác giố cũng đã tầ ng khầ ng đầ nh: “không có chầ nào giố i là xa xôi, không có vầ n đầ giố i là cao siêu mà truyầ n đầ ng thoố i không vầ n nầ i đầ c”.

Nhầ ng trang Võ Quố ng, cầ văn và thố đầ u chan chầ a mầ t tình yêu thiên nhiên vầ i cây cầ , hoa trái, chim muông nầ i cầ nh sầ ng quanh ta; cùng là chan chầ a mầ t tình yêu quê, nầ i nhầ ng ngồ i thân yêu cùng sầ ng, nầ i chầ a đầ y nhầ ng kầ niể m thầ i thố u, nầ i ghi nhầ n tầ ng bầ c sầ trầ ng thành cầ a đầ i ngồ i.

Vầ n văn thiế u nhi cầ a ta hôm nay quầ có không ít ngồ i, thồ m chí còn rầ t đông ngồ i. Nhầ ng nhìn vào tầ t cầ hầ i thồ y không có ai chuyên nhầ ông. Hầ còn làm nhiề u viể khác. Có ngồ i chầ viể t bầ ng tay trái. Còn ông, suầ t ngót 50 năm qua, ông chầ viể t cho thiế u nhi.

Dành cầ mầ t đầ i ngồ i cho mầ t sầ nghiể p vầ n đầ c xem là cao quý và thiềng liềng; cầ mầ t đầ i dành ra nhầ vầ y, nhầ ng có phầ i bầ t cầ ai cũng đầ n đầ c đích không? Và nầ u có đầ n đầ c đích, và là mầ t cái đích xa nhầ Võ Quố ng thì sầ chăm nom và bù đầ p cầ a ngồ i đầ i là thồ nào? Đó là câu hầ i không đầ trầ i, bầ i biể t bao lý do chầ quan và khách quan, nó gây nên đầu phầ i là ít nhầ ng ngồ p ngồ ng, nầ n mầ i; hoầ c sầ bầ cuầ c giầ a chầ ng, sầ đi tìm nhầ ng ngồ đầ ng khác...

Còn ông, là Võ Quố ng, ông đã đầ t khoát chầ n nó cách đây hầ n 50 năm, khi ông tầ Khu Năm tầ p kầ t ra Bầ c; vầ i mầ t đầ t khoát sầ ng hầ t mình, thầ t hầ t mình cho tuầ i thồ .

Cuầ c sầ ng hôm nay ngồ i ngồ i, nhà nhà đầ ng lo xoá đỏi giồ m nghèo, và không ít ngồ i đầ ng quyầ t liể t săn tìm sầ giàu có. Giàu có đầ c đo bầ ng đầ a vầ xã hầ i, bầ ng tiầ n cầ a, nhà đầ t, tiầ n nghi... Còn cái giàu có bên trong tâm hầ n thì quầ là khó tìm hầ n, vì không đầ mầ y ai đầ tâm đi tìm. Và ngồ i mong muầ n cho sầ giàu có đó, ngồ i góp phầ n làm nên sầ giàu có đó, mầ t cách cầ n mầ n, lầ ng lầ , kầ khu, suầ t bao nhiêu năm, bầ ng cái nghồ chầ ng mầ y khi chầ m đầ c vào sầ giàu có là nghồ vầ n, trong ý nghĩa chân chính cầ a nó, lầ p ngồ i đó thầ i nào cũng hiể m. Chầ đầ ta quầ có sầ chăm sóc đầ bầ t đầ sầ hiể m hoi, nhầ ng đầu đầ đã hầ t đầ c nhầ ng bụi ngùi trong cầ nh quan chung, và trong không ít tâm trầ ng, vì nhiề u lý do đã đầ c nói, hoầ c còn chầ a đầ c nói đầ n.

Võ Quố ng ra đi trong lố ng lố đã 3 năm; sau khi đã đố lố i cho đố i mố t tình yêu con trố hố t mình và trố n đố i; và vố i tình yêu đó, ông đã đố lố i cho nhiố u thố hố trố bao hành lý tinh thố n quý giá, nó làm giàu có tâm hố n mố i con ngố i. Võ Quố ng đã chăm chút biố t bao nhiêu cho cái phố n số ng bên trong ý cầ a con ngố i ngay tố tuố i thố . Và ông còn nhố c nhố ta khi đã đi qua tuố i thố , càng cầ n biố t chăm chút hố n, nhân hố u hố n, vố i tố t cầ nhố ng gì thân thiố t, cầ nhố ng gì còn xa lố , hoố c ngang trái trong vố n hành đố y vố t vố cầ a cuố c đố i, cầ trong số tố quên mình đi vì niố m vui và hố nh phúc cầ a ngố i khác./.

GS. Phong Lê

